

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Articv-||lorvm Doctrinae Fra||tris Martini Lutheri per
theologos || Louanienses damnator[um] Ratio**

Latomus, Jacobus

Antuerpiæ, 1521

De Indvlgentiis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-35725

Christus unicuique secundum opera sua, quae tunc inueniuntur
aut non remunerata sufficienter vel punita.

DE INDVLGENTIIS.

Veniamus tandem ad articulum dilatū, videlicet de indulgē-
tijs quo dicit Mar. q̄ indulgētiā nihil aliud sunt, q̄ relaxatio
pœne arbitrio sacerdotis vel canonū pœnitentiāliū impositę,
cū supra monstratū sit q̄ sacerdos relaxat culpā & pœnam
deo debitam, non ex impositione canonum, sed secundum di-
uinam iustitiā, & q̄ ad aliquam talem pœnam pro pecca-
tis deletis remanet pœnitens obligatus, satis patet falsitas hu-
ius articuli. Hunc tamen articulum, q̄ videlicet indulgētiā
sunt solum relaxationes pœnarum canonicarum sæpius re-
petit M. & est ipsi in multis articulis suis sicut principium in-
demōstrabile, aut sicut conclusio demōstrata, tñ pro elucidati-
ōe materiā paulo altius repetendū est, q̄ & q̄les sint veniā

Sint itaq; optimi p̄tiffices qui quærāt primū regnū dei et
iustitiā eius, honorē dei, salutē gregis & suā solū curēt, a prin-
cipe pastoz Christo, p̄ pastoralī cura immarcessibilē gloriā
coronā expectēt. Sit populus pius sanctus euangelicā legē
seruās q̄tū hūana fragilitas patit̄ adamussim, q̄ oēm hominē
ecclesiā corpori desyderet adiūgi, & q̄ neminē sine grādi do-
lore sēriat diuelli, sit zelus & vigor disciplinę. In p̄latis aucto-
ritas, in subditis obediētia, sit iustitia pie seuiēs & pietas nō

In tali populo (quia nō peccare diuinū est) labi-
mur nō nulli imo multi in facinora & flagitia, quos iustitia,
& zelus disciplinę separat, pietas recolligit.

Huic multitudini in terris coelestē vitam ducēti princeps
est Christus, verus deus verus homo, ex deitate creator, ex
humanitate redemptor, qui licet hanc multitudinem non de-
ferat, cui dixit, ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsq;
ad consummationem sæculi, tamen quia corpore absens
futurus erat secundum quod dicit Pe. in actibus apostolo-
rum. Quem oportet quidem cœlum suscipere vsq; in tem-
pora restitutionis omnium, reliquit & p̄fecit operis sui vica-
rios apostolos, in quorum locū succedūt episcopi & sacerdotes

Hinc

Huic multitudini dedit ordinem & leges, vt sit ipsa populus non turba incondita distinguēs & ordinans per gradus & iūcturas subministrationū ad ædificationē corporis sui distribuens vnicuiq; sicut ei visum est.

Huius multitudinis virtutē præcipuā constituit in ordine ordinans in ea charitatē, & ordine custodito est exercitui diaboli terribilis, vt castrorū acies ordinata.

Huius multitudinis dignitas nobilitas, adoptio, imo vita, abscondita est cum Christo in deo suo tēpore reuelanda, sicut dicit loānes apostolus. Filioli, filij dei sumus & nondū apparuit quid erimus, & mundus nos non cognouit, quia non cognouit deum.

Huius multitudinis merita promissa, & præmia nō corporalia sunt, sed incorporalia, non carnalia, sed spiritalia, nō presentia, sed futura, nō visibilia, sed inuisibilia.

Huius multitudinis ordo inuisibilis pro tēpore peregrinationis imperturbatus quidē est, sed mortalibus fere occultus exceptis ijs quibus placuerit deo reuelare.

Huius multitudinis seruitus & libertas & vincula inuisibilia sunt visibilibus ministris & sacramētis significata, collata, conseruata, consummata.

Ad huius multitudinis inuisibilem ordinem a visibilibus ministris per visibilia sacramenta inuisibili virtute prædita assumuntur qui hanc ciuitatem ingrediuntur.

Lapsi ab hoc ordine, hac ciuitate, hac domo, hoc templo, hoc corpore per liberi arbitrij vertibilitatē inuisibili Christi gratia reuocantur per visibiles ministros & sacramēta visibilia anteq̄ lapsus & auersio obstinatione sigilletur.

In redeuntibus sacerdos visibilis summi sacerdotis Christi legatus inuisibilem culpæ maculam, inuisibile peccati reatū & inuisibilis dei offensam, dissoluit potestate inuisibili.

Sacerdos visibilis impoenitētes, aut minus digne poenitētes inuisibili vinculo ad poenā inuisibilem ligat, dum taliū peccata tenet, & tales in suis peccatis ligat, indignos potestate sibi tradita nō modo excludens a regno cœlorum, sed modo quodā includens sub tyrannide principis inferiorū. Nec hoc debet.

debet videri crudele aut impiū, cū in huiusmodi sacerdos di
uinae iustitiae cōcordet, & cōoperetur praesertim cū hec seue
ritas sit in salutē eorū qui ligātur, quibus melius est sic arceri
q̄ indigne sacris admitti, qui & hac seueritate reducūtur ad
mentē dum eis vexatio dat intellectū quo perpēdant, q̄ ma
lum sit eis reliquisse fontē aquae viuae.

Sacerdos visibilis soluit vincula, non solū quae ipse fecit,
sed etiā alia, atq; aliūde cōtracta, vt votorū & iuramētorum,
vel saltem peccatorū, quoniam ihs vinculis vnusquisq; sua vo
luntate, & dei lege cōstringitur, & ligatur.

Pro istis duobus vltimis dictis facit Chry. vt supra allega
tum est lib. iij. de dignitate sacerdotali ca. v. vbi dicit. Habent
quidā & principes mūdi vincēdi aliquā potestātē, sed qua in
solis corporibus licet. Hoc autē vinculū quod sacerdotibus
cōmissum est ipsam cōtingit animā, allegat in vim probatio
nis verbū Christi Ioan. vlti. Quorū remisistis &c. & subdit,
quē potest inueniri maior potestas omne iudiciū dedit pater
filio, & hoc video a filio sacerdotibus totū esse commissum;

Hic nota q̄ signāter dicit, q̄ illud vinculū cōmissum sacer
dotibus attingit animā, vt scilicet eā liget vel ligatā soluat, nō
declarādo vel praecipēdo solū, quia hoc modo nō esset diffe
rētia, quā intēdit ponere inter potestātē principū mūdi, & po
testatē sacerdotālē, quorum rationabilē declarationē, & legi
tima praepcepta deus etiam ratificat.

Huic cōcordat quod dicit Amb. lib. i. de poenitētia ca. ij. Ece
lesia in vtroq; seruat obedientiā, vt peccatū & alliget & re
laxet. Hēresis in altero immittis & altero inobediēs vult liga
re, quod nō resoluat, nō vult soluere quod ligauit, in quo se
sua dānat sentētia. Dominus em̄ par ius & soluēdi esse volu
it, & ligādi, qui vtrūq; pari cōditione permisit, & infra, quo
modo igitur potest alter licere, alterū non licere, si quibusdā
datum est vtrumq; licere, aut vtrumq; non licere. Certum est
ecclesiae vtrumq; licere.

Hic habes q̄ aequalis sit potestas ligādi, & soluēdi pecca
tum, & q̄ ecclesia prius ligat eundē quē postea soluit.

Pro eodē facit, quod supra allegatū est ex epistola, Augu:

ad Honoratū. Quātūm exitum sequitur eos qui de saeculo
exiunt vel non regenerati vel ligati.

Pro eodē facit quod Leo papa scribit epistola. lxxvij. vbi lo-
quens de sentētia excōmunicationis dicit. Nulli Christiano
rū facile cōmūnio denegetur, nec ad indignātis fiat hoc arbi-
trium sacerdotis, quod in magni reatus vltionem inuitus, &
dolens quodāmodo debet animus vindicātis. Cognouimus
em̄ pro cōmissis & leuibus verbis quosdā gratia cōmūnio-
nis exclusos, & animā pro qua Christi sanguis effusus est ir-
rogatione tā seui supplicij sauciātā, & incernē quodāmodo
exutāq; om̄i munimine diabolicis incurribus, vt facile cape-
retur obiectam.

Hic attēde q̄ licet Leo loquatur de sentētia, quā non dis-
crete irrogatur, tamē bene declarat effectū excōmunicatio-
nis, quā vocat seui supplicij. per quā anima sauciatur, exar-
matur, & munimine omni exuitur.

Nolo mihi dicas, quomodo potest homo alterius homis
peccata tenere, aut animā ligare. Audis ex euāgelio, quia li-
gat & tenet, soluit & remittit, si intelligis quomodo remittit
& soluit, intellige etiā quomodo ligat & tenet, si credis q̄ sa-
cerdos euāgelicus inuisibile peccati vinculū tollit, licet mo-
dū nō intelligas, cur nō credis similiter q̄ peccatorē inuisibi-
li vinculo liget. Præcepit Christus apostolis, vt Lazari vitæ
redditū soluerēt & sinerēt abire, præcepit alibi ministris, vt
hoiēm nō vestitū veste nuptiali ligatis manibus & pedibus
proijcerent in tenebras exteriores. Sacerdos dei minister est
tam in his quæ iustitiæ & seueritatis, q̄ in his quæ sunt pie-
tatis & clemētiae. Sacerdos em̄ sua potestate legitime vtitur
secundū q̄ a deo mouetur, & in huiusmodi nō ducitur pro-
prijs animi sui motibus alias recederet ab ordine sibi diuini-
tus tradito, vt dicit Dionysius in lib. ecclesiasticæ Hierarchie
cap. finali. Cum ergo deus peccatores per iustitiæ seueritatē
liget, cur non etiā dei minister hoc faciat. Non est discipu-
lus supra Magistrū, nec seruus supra dominū suum, & si re-
ste Hiero. episcopo suo non debet sacerdos velle videri cle-
mentior, q̄to minus deo suo.

Huius

Huius populi & ciuitatis patres & principes, imo & singuli ciues in commune spirituale erariū conferūt quicquid acquirunt, cuius particeps est pro captu suo vnusquisq; timentiū deū, in hac em̄ ciuitate debēt sicut ait Pau. parētes filijs thesaurizare, quos ad Corin. scribēs alloquitur dicēs Libēter impendam & superimpēdar pro animabus vestris, huius ciuitatis ciuibus adhuc in terra peregrinātibus Pe. promittit, q̄ eos habebit in memoria frequēter post obitū suum Ad hos dicit Pau. q̄ vnus habundātia alterius indigentiam suppleat, vt fiat equalitas in hoc tēpore. In hac ciuitate nemo quærīt quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi. Nemo sibi. viuīt, aut sibi moritur, sed ei qui pro omnibus mortuus est. & resurrexit, ad hos ciues dicit Pau. Nemo gloriētur in hominibus, om̄ia em̄ vestra sunt siue Pau. siue Apollos, siue Cephas siue mundus, siue vita, siue mors, siue præsētia, siue futura. Oīa ei v̄ra sunt vos autē Christi, Christū autē dei. Hęc ciuitas dicit Si deus p̄ nobis quis cōtra nos? q̄ etiā proprio filio suo nō pepcit, sed p̄ nobis oibus tradidit illū, quō nō etiā cū illo oīa nobis donauit. Quis accusabit aduersus electos dei? Deus qui iustificat. Quis est qui condemnet?

In hoc populo, ciuitate, domo, corpore vnusq; recipiet secundū propriū laborē, vnusq; propriū onus portabit, vnicuiq; reddet Christus secundū opera sua, singuli recipient singulos denarios, vnusq; recipiet pro vt gessit in corpore siue bonū siue malū. Vix iustus saluabitur, Sapiētes virgines stultis de oleo suo nihil communicant.

Hęc duo diuersa nō aduersa sunt, vtrūq; verum est, quia vtrumq; scriptū est, sed intellectore requirit. Quædā em̄ iustitia est qua vnusquisq; iustus est, in qua q̄ eā habuerit viuēt quæ in p̄nti vita inchoatur in futura perficitur. Inchoata iustitia meritū, cōsummata premiū est, in ea accipiūt singuli singulos denarios, & diuersas sortiūtur mansiones in domo patris cœlestis, vnusquisq; secundū propriū laborē, in ea est alia claritas solis, alia lunæ, alia stellarū, & stella a stella differt in claritate. Est alia iustitia siue potius (vt verius loquar) eiusdem iustitiæ alius fructus, qui in alios cōparticipes redūdet ac de

riuetur secundū quē, quidā recipiūt in aliena tabernacula eorū quos amicos sibi fecerūt de māmona iniquitatis, secundū quē vnus alterius iustitię particeps est, vnus habūdantia alterius indigentiā supplet, secundū hūc modū parciūt dominus populo peccatori propter Abraā, Isaac, & Iacob, saluatur Lot propter Abraā, Nō periret zodoma, si haberet decē iustos, seruatur ipsi Ierobaā pars regni propter Dauid, Ipsa ciuitas Hierusalem, & Ezechias pius rex propter Dauid non traditur in manus regis assyriorum.

Ista quare nō sint parabola tēporis nostri. Omnia (inquit Apostolus) illis cōtingebāt in figura, scripta sunt autē propter nos, quis neget noui testamēti patres tantū posse meritis suis in ereptione filiorū, quos in euāgelio genuerūt ab inuisibilibus pœnis, q̄tum patres veteris testamēti in ereptione posteritatis a pœnis vsibilibus. Cur igitur nō cōmunicentur bona patrū filijs, & fratribus indigētibus ab eo qui facit misericordiā in milia his, qui diligūt eum maxime cū in bonis etiā corporalibus in ecclesiā inuio patres nullum sinerent egere, sed distribuebatur vnicuiq; sicut ei opus erat.

Illa participatio fructus aliēne iustitiā duplex est. Vna generalis cōmunis om̄ibus sanctis secundū q̄ dicitur in articulo fidei credo cōmunionē sanctorū, & psalmista, Particeps ego sum oim̄ timentū te, & Pau. Ephesijs scribēs dicit, Gentes cōparticipes & cōcorporales promissionū factas. Altera participatio est specialis secundū quā quibusdā prodest aliquo modo qualiter nō prodest alijs, puta ijs quibus specialiter applicatur diuinitus aut ab eis quibus deus cōmisit. Istud probat antiquissima & fundatissima ecclesiā sanctā cōsuetudo in qua pro quibusdā specialiter oratio fit, & sacrificiū offertur, quā etiā nō solū sanctorū præcibus, sed & meritis petit iuuari. Q̄ si quis audeat hanc cōsuetudinē dānare, vt irrationabilem redarguet eum apostolus, qui non solum speciales pro seipso orationes a fidelibus exigit, sed etiam pro quibusdā specialiter dicit se facere mentionē in orationibus suis, licet ḡnaler suppleat ea, quā defunt passionum Christi pro corpore eius quod est ecclesiā. Refert etiā sanctus Lucas in

cas in actibus apostolorū, q̄ cum Petrus esset in vinculis ec-
clesia orabat sine intermissione ad deum pro eo.

Si quæras in quo differat generale & speciale participiū,
& honorū cōmunicatio, quæ & qualis sit. Si dicā me igno-
rare, nūquid ideo nō esse dicturus sum. quia qualis & quā-
ta sit nō capio. An audebo meipsum præferre vel æquari ei,
qui supra pectus domini recubens euāgelij flucta potauit, q̄
cū seipsum nesciētibus cōnumeret, tamē cōfidēter loquitur.
Filioli nūc filij dei sumus & nondū apparuit quid erimus, q̄
& multū cōmendat societate quā habet fideles cū patre & fi-
lio. Ea quæ scio minima pars eorū sunt, quæ nescio etiā in his
quæ rationis humanæ inquisitioni subsunt, q̄to magis in re-
bus diuinis. Nihilominus maiorū sequēdo vestigia dici po-
test bonū opus duo in se habere. Vnum quo operantē hone-
stat, perficit, & dignificat, ad capiendā diuinitus promissam
hæreditatē, & vt illi ciuitati quā de cœlo expectamus faciat
idoneū, qui numero ciuiū eius ascribatur, & vt in illa do-
mo nō manufacta in qua mānsiones multæ sunt habeat pro-
priā mansione, atq̄ in illo corpore, cui caput est Christus, ve-
niat ad suā iuncturā, ac in illo tēplo alijs viuis lapidibus coe-
dificetur. seruato ordine pulcherrimo diuinitus instituto, vt
in domo veri Salomonis nihil æque miretur vera regina sa-
ba, sicut ordinē ministrorum eius.

Hic vtcūq̄ videre datur illud cōmune & generale parti-
cipiū omniū quos inhabitat spiritus sanctus atq̄ omniū habē-
tium charitatē. Eo dirigebat acie illa aquila grādīs, cū diceret
Filioli filij dei sumus, & nondum apparuit, quid erimus, &
Pau. cū desideraret in Christo inueniri nō habēs suā iustitiā,
quæ ex lege est, sed eā quæ ex fide Iesu Christi, & corpore
agens, in terris mēte versabatur in cœlis, & flectebat genua
ad patrē domini nostri Iesu Christi, vt fideles intelligenēt illu-
minatis oculis cordis, quæ sit spes vocationis eorū in sanctis
Et qui hanc rem vtcūq̄ vidēt desinūt mirari, q̄ sancti patres
excōmunicationem tāti fecerint, & anathema fieri a Christo
& ecclesia omni exilio, & omni corporis morte grauius es-
se arbitrati sunt. Desinūt etiā mirari, cur extra ecclesiā non sit
remissio

remissio peccatorū, & quod ait diuus Cypri: huius cōpagis
& uisionis limpidissimus cōtēplator atq; ardētissimus ama
tor, extra ecclesiam nec martyria pro Christo posse prodesse.
Hāc ut arbitror fuerat intuitus Aug. cū post initia cōuersio
nis deposito erroris uelamine, nō faciabatur cōsiderare altitu
dinē diuini cōsiliij super salute generis humani. Item cū alibi
dixit q̄ bonus filius amplius matrem diligit, quia in Christo
soror ex patre deo & matre ecclesia, q̄ quia sua mater est, &
ediuerso boni parētes affici debēt erga liberos suos. Hāc in
tuitus uidetur fuisse Chry. cū dixit q̄ ab illa societate diuelli
omni geenna acerbius & intolerabilius existimaret.

Cum igitur uisibilis sacerdos legitime suo functus offi
cio Christianū anathematizat, prius quidē aliquo modo in
uisibiliter separatū, uisibiliter simul & inuisibiliter amputat
& ligat, atq; e ūdem postea resipiscētē, & ad cor redeūtem
& contritū spiritū, iam aliquatenus inuisibiliter solutum, &
alijs vnitum, tamen nondū omni inuisibili uinculo liberatū,
uisibilis sacerdos absoluit, & supradictę ciuitatis, domus, tē
pli, corporis, communioni restituit uelut ab exilio in ciuita
tem reducens, domesticorū iuri restituens, & templi structu
rę denuo coaptans, membrum a corpore seiunctum ad suā
reducit iuncturam, ut deinceps ciuilitate, familia, templo, uir
ta corporis potiatur.

Et licet quādoq; fallatur sacerdos uisibilis, qui cor nō in
tuetur, ut separet, nō separandū, aut copulet, nō copulandū,
uerūtamē dū prudēter potestātē exercet, nec obstat subiecti
dispositio uere ligat & soluit, claudit & aperit, remittit & te
net, nō solū foris & corporaliter ac uisibiliter, sed etiam intus
spiritualiter & inuisibiliter, quod propterea diligēter notādū
est, quia aspiciētī alterū tantū facilis est lapsus in errorē. Qui
em̄ ad sola inuisibilia aciem dirigūt omnia fidei inuisibili tri
buentes, uisibilibus ministris & mysterijs derogant. Econ
trario uero qui affixi sunt oculis rebus corporeis & uisibili
bus, ipsa inuisibilia, quæ istis esse substantiā, uitam & effica
ciam tribuūt non cōsiderantes, nimium arrogant uisibilibus
ministris & mysterijs, Catholica uero doctrina utraq; copu
lat suū.

lat suū cuiq̄ tribuēs, vt sicut in homine, nec corpus solū. nec anima sola, sed ambo simul coniūcta hominē faciūt, & sicut anima sine corpore subsistit, & nō eōuerso corpus sine anima, sic in sacramētis inuisibilis virtus a visibili mysterio separabilis est, & sine eo haberi p̄t, & nō ediuerso. Nā & p̄ malos ministros spiritus sanctus hoīm salutē opatur. Per multos enī opatur quos nō inhabitat, quod q̄ nō attēdūt iterū in errorē labuntur dicētes, per malos celebrata mysteria esse inania & virtute vacua. Catholica autē veritas nouit, q̄ per malos ministros deus electorū salutē operetur. Nec ob ministri maliciā suā potentiā subducit spiritus sanctus, quēadmodum ad opus adulteri quo deus offenditur, tamē hominē ad esse perducit, corpus format, animā infundit, oportet quidē sanctū esse hominē & legitimo matrimonio copulatū, qui hominē seminaturus est, tamen & per non sanctum diuina bonitas opus suum facit ita, vt plerumq̄ boni cōiuges liberos habere desyderent nec valeant. Adulteri vero non cupiant qui id agentes, vnde nasci solent tamen assequuntur. Similiter mali sacerdotes generādis deo hominibus adhibitis sacramētis id efficiunt, quod boni laici cupiūt quidē, sed non valent.

Pro eo quod supra dictū est, q̄ fidelis in peccato mortali aliquo modo est inuisibiliter ligatus & separatus, quia funibus peccatorū suorū constringitur, & pedem posuit in rete inimici, a quo & trahitur in funiculo vanitatis, & nihilominus adhuc est aliquo modo solutus, nō in totum inimici potestati traditus, nec omnibus modis a Christi corpore inuisibiliter separatus. Nota q̄ dicit Cy. in lib. de oratione dominica circa petitionē. Panē nostrū & c. vbi dicit. Peccatori fidelis in aliquo grauiori delicto cauendū ne abstētus a Christi corpore separetur, qui tamē ipso grauiori delicto qd̄ habet iam inuisibiliter separatus est. Cy. verba sunt. Hūc panē dari nobis cotidie postulamus ne qui in Christo sumus & eucharistiā cotidie in cibū salutis accipimus, intercedēte aliquo grauiori delicto, dū abstēti & nō cōmunicantes a cōlesti pane prohibemur, a Christi corpore separemur, ipso prædicāte & mouēte, Ego sum panis vitæ, qui de cōelo descendi;

Pro

Pro eodem facit quod dicit Hilarius. Si non tāta sunt peccata, vt quis excōmunicetur a medicina corporis & sanguinis domini non debet prohiberi.

Hic aduerte differentiā inter peccantē cæteris paribus eodē genere peccati, qui nondū est de corpore mystico ecclesie, & alterū qui fuit in corpore, sed est anathemate separatus, & tertiu qui adhuc est de ecclesie corpore. Iste cū illis in hoc cōuenit, q̄ non viuificatur spiritu corporis, sed in hoc differt q̄ adhuc sustinetur cōmuni cōpage membrorū, atq; matris ecclesie sinu cōfouetur, ex qua coniūctione multo est salutis vicinior, qui ciuilitate nōdum priuatus, nec adhuc in exiliū deportatus, & de structura templi ecclesie, nondū extractus ac iuncturā suā in corpore aliquatenus retinet cū mēbris vī

Pro isto facit quod dicit Aug. lib. de verbis domini (uis sermone. xlix. Christus caput ecclesie est, & ecclesia corpus eius, & in eius corpore vnitas membrorū, & cōpago charitatis, tanq̄ sanitas existit. Quicūq; autē in charitate frigescit infirmatur in corpore Christi, sed potēs est ille qui iam exaltauit caput nostrū etiā infirma mēbra sanare, dū tamē nō nimia impietate præscindatur, sed hæreāt corpori donec sanentur q̄ quidem adhuc heret corpori nō desperate sanitatis est, quod autē præcisum fuerit nec curari nec sanari potest.

Ex his aliquo modo potest perpēdi, quæ spiritualia comoda amittat excōmunicatus, quæ nō amittit qui nondum est separatus, & qualiter particeps est cōmuniū ecclesie suffragiorū non autē duo priores. Nam quādo ecclesia dicit. Pater noster pro omnibus filijs regeneratis, quia secundū Cy. & Aug. hanc orationē dicere regeneratorū est istū tertiu includit, illos excludit quia illi foris sunt, alter est ethnicus, alter habetur tanq̄ ethnicus.

Et quia optimus quisq; in ecclesie nuptijs recūbit in nouissimo loco, & omnia sua opera atq; orationes dirigit ad manum Christi & corporis quod est ecclesia, vt sic grate sint, q̄ priuatim fortasse displicerēt. Etia quia optimus quisq; maxime exiit affectū priuatū & intēdit cōmunibus. Nam priuati affectus tēporales sunt, Cōmunes vero aterni, nomine cōmuniū

muniū suffragiorū nō veniūt ea sola, quæ publice ab eccle-
się ministris fiunt, sed pœne omnia Christianorum suffragia
cōtūuis occulta vel secreta.

Secūdo ex his cōsidera q̄ anathema aliud est, q̄ præceptū
superioris iudicis ecclesiastici de vitādo talē. Præceptū enī
præsupponit separationē, & ipsa separatio præcepti obligati
onē antecedit. Vnde stādo in limitibus diuini iuris nō est cō
municandū taliter separato in his, q̄ per se pertinet aut sequū
tur cōmunicationē in spiritali regeneratione fundatā, & su
per vnitatem ecclesiasticam.

Tertio patet quare excōmunicatus per vnū episcopū ec-
clesiæ catholicę ab omnibus de ecclesia vitandus est, nec illi
aue dicendū, vt Ioā. in canonica scribit. Et frustra quæri, quo
modo potest episcopus præcipere nō subditis suis, cū neque
at excōmunicare nisi subditū suū, quia quādo episcopus ex
cōmunicat nō eijcit eū de diocesi vel parochia sua, quæ solū
est pars mystici corporis, sed separat eū ab ipso corpore. Ne
q̄ euitādu est in vigore præcepti excōmunicātis, sed Christi
q̄ talē habendū præcepit sicut ethnicū & publicanū.

Quarto vides rationē quare quædā p̄sonæ exceptæ sint,
quibus licitū est anathematizato cōmunicare in quibusdā p̄
tinētibus ad particulares quæsdā cōmunicationes, cōmunio
ni quæ cōsequitur fraternitatē regnatorū imprinētes, atq̄ ab
ea separabiles, vt est cōmunicatio patris & filij, viri & vxo-
ris, domini & serui, quæ sunt de iure naturæ vel gentium, &
cōmunes sunt regeneratis, & non regeneratis, de quibus in
capi. quoniam multos. xi. q. iij.

Quinto forsūtā ista est causa propter quā doctores dicūt,
q̄ excōmunicato in diuinis cōmunicare sit mortale pecca-
tū eo q̄ diuina secundū se respiciūt cōmunionē regnatorū,
per quam regenerationē adoptantur in filios, & hæredes, ac
diuinæ naturę participes efficiūtur, a quo participio directe
excludit anathema.

Sexto habetur etiā ratio quare liceat peccatoribus cōmu-
nicare in diuinis q̄diu tolerātur in ecclesia, aut ex ea parte,
qua tolerātur, quia q̄diu tolerātur tā diu eos ecclesię cōmuni

tas sustinet, cuius benignitate ad poenitentiam adducuntur, aut saltem propterea non separantur, ne sua separatione alijs noceant, & maior scissura fiat, quẽadmodum in simili dicit Aug. i. de ciui. dei. capi. viij. Si propterea quis obiurgadis & corripiendis male agentibus parcat, quia oportunius tempus inquirat, vel eisdem ipsis metuit ne deteriores ex hoc efficiantur, vel ad bonam vitam, & piam erudiendos impediunt infirmos alios, & pramant, atq; euertant a fide non videtur esse cupiditatis occasio, sed consilium charitatis. Addidi aut ex ea parte qua tolerantur propter excommunicatos generali sententia iuris vel hominis, quos euitare non tenemur in diuinis propter causam supra dictam secundum q̄ declaratum est in consilio constantensi.

Septimo quia excōmunicationis sententia medicinalis est, sicut regulariter poenę, quæ a deo vel ecclesia infliguntur medicina quaedam sunt viatoribus, & quia ecclesie intentio est per hanc horribilem separationem excōmunicatum tandem reducere ad vnionem, vt recurat ad matris suæ gremiũ, aut saltem si omnino peruersus sit, & obstinatus minus nocere valeat alijs, quod etiam ei cedit in bonum, eo q̄ malis potestate peccandi carere bonum sit, iuxta verbum Augusti. Voluntate mala quisq; miser est, sed miserior potestate implendi quod male voluerit, hinc est q̄ excōmunicati admittuntur ad ecclesiam pro audiendis sacris lectionibus veteris & noui testamenti, aut episcopum vel sacerdotem concionantem etiam secundum ritum primitiuae ecclesie.

Ex istis videri potest q̄ non sit omnino verum quod M. dicit in sermone de excommunicatione, diuidens excōmunicationem in spiritualem & corporalem, & dicens q̄ spiritualis communicatio est in fide, spe, & charitate, Corporalis vero participatio eorundem sacramentorum, id est signorũ fidei, spei, & charitatis. Est enim tertia cōmunio, cuius participes sunt nondum ab ecclesia excommunicati, & quia malum posuit principium in fundamento consequenter infert male, q̄ ecclesiastica excommunicatio est duntaxat externe communionis priuatio, Secundo male infert q̄ excommu-
nicari

nicari non est animam tradi diabolo, neq; priuari bonis ec-
clesiæ cōmunibusq; orationibus eiusdem. Et vltorius q; ex-
communicatio si iusta est significet potius animam esse dia-
bolo traditam, & ecclesiæ cōmunionē spirituali priuatam.
Et vltorius q; excommunicatio sic est temporalis & corpo-
ralis, vt tamē ordinetur non contra, sed pro cōmunionē in-
teriore vel reparanda, si iuste lata fuerit, vel augenda si iniu-
ste. Et consequenter non recte infert, q; sententiā excommu-
nicationis sit lex quaedam.

Hac enim non recte dici patet attente consideranti supra
dicta, ex quibus habetur, q; deus per ministros ecclesiæ ali-
quid facit, quod vsq; ad animam attingit tam soluendo quā
ligando, tam peccata retinendo quam remittendo. Et osten-
sum est, q; sacramenta non tantum significant, sed habent ef-
ficaciam inuisibilem, & puto q; apostolus quādo quosdam
tradidit sathanæ, vt discant non blasphemare non solum cor-
pore, sed etiam secundum animam eos diabolo subiecerit, q̄
uis prius iam per proprium peccatum diabolo essent man-
cipati. Potest enim diabolo mancipatus amplius mancipari
secundum q; de Iuda proditore scribitur, q; accepta buccel-
la introierit in eum sathanas, quem tamen prius possidebat.

Ex his etiam perpende quam periculosa non solum falsa
sit, Marti, sententiā in libello de ratione confitendi capitu. xij
vbi dicit, Cum excommunicatio sit mere pœna & non cul-
pa, quando propter iter vel pauperiem necesse sit differre sa-
tisfactionem, debet cōfitens si petat absolui ab omnibus pec-
catis suis, & pro vinculo excommunicationis remitti postea
ad episcopū, cum certum esse debeat excōmunicatum inca-
pacem esse absolutionis, nec licere cuiq; ei cōmunicare stan-
te vinculo maxime in diuinis, & cessante articulo necessita-
tis mortis verisimiliter instantis, quo casu vinculum iure
diuino & humano communi, aut tollitur, aut sopitur in quo
casu cum non loquatur Marti, attende quale scandalum po-
nit pedibus simplicium sacerdotum, vel religiosorum, aut
etiam laicorum, vt putent nihil aliud esse absolui ab excom-
municatione, quam habere animum officialis & putent

etiā interim eis nō esse cessandū a sacris & sacramētis. Vnde
Gre. ix. registri ca. xxxix. ad ppositū inqt. Si vero sunt q dicūt
qā cōpulsus quispiā necessitate si anathematizatus fuerit,
anathematis viculo nō tenet, ipsi sibi testes sunt, qā christiani
nō sunt, q ligamēta sanctæ ecclesiæ varijs se existimāt conati
bus soluere, ac per hoc nec absolutionē sanctæ ecclesiæ, quā
præstat fidelibus, verā putāt si ligaturas eius veras esse atq;
valere nō aestimant. Contra quos diutius disputandū nō est,
quia despiciendi per omnia & anathematizandi sunt. Sed ijs
omissis redeamus ad id vnde digressi sumus ad ostendendū
qualis fructus boni operis in alios deriuari valeat, sine detri-
mento operantis, quo ad mercedem retributionis æternæ

Vnde aduertendū est, q opus bonū pœnale ex diuino a-
more procedēs operantē dignificat honestat & perficit atq;
meretur retributionē æternę vitæ pro quo deus operantē re-
munerat nō modo q̄tum meret, sed supra iuxta illud Matth.
v. Merces vestra copiosa est in cœlis, & Luca. vi. Dimittite
& dimittemini, date & dabitur vobis, mensurā bonā, & con-
fertā, & coagitatā, & supereffluentē, dabūt in sinū vestrū, &
Matth. xxiiij. Quia supra pauca fuisti fidelis supra multa te
constituā, & ad Ro. viij. Non sunt cōdignę passionēs huius
tēporis ad futuram gloriā, quæ reuelabitur in nobis, & ij. ad
Corin. iij. Id quod in p̄senti est momentaneū, & leue tribu-
lationis nostræ supra modū in sublimitate æternū gloriæ pō-
dus operatur in nobis. Ex his & similibus locis sumptū cre-
do quod doctores dicūt deū præmiare vltra condignū, & ni-
hilominus eodē bono opere satisfacit de pœna debita, si quæ
nō soluta p peccatis restet. Iuxta illud Lu. xi. Date elemosy-
nam, & ecce omnia mūda sunt vobis, & Danielis. iij. Pecca-
ta tua elemosynis redime, & illud apostoli. Exerce te ipsum
ad pietatē. Pietas em̄ ad om̄ia valet promissionē habēs vitæ
quæ nunc est & futuræ. primæ ad Timoth. iij. Eleemosyna
em̄ pœnalis est etiā data hilariter, propter substantiæ diminiti-
onem. Item qui fratri in se peccati iniuriā remittit & emendā
quæ iure debita videbatur, satisfacit quia substantiæ vel hono-
ris vel famæ detrimentū libēter sustinet, quādo dāno vel ig-
nomi-

nomina offendētis emēda reparāda esset. Itē ieiuniū, i. volū-
taria abstinētia a cibo & potu licito & cōcesso, satisfacit in
quo de suo iure cedit homo propter deū abdicās in parte li-
bertatē, rem homini natura charissimā, suę carnī rationabilē
castigationē infert. Hinc sumptū arbitror, quod doctores di-
cunt signāter opere pœnali deo satisfieri pro peccato, huius-
modi opera apud deū æqualiter valēt cæteris paribus in eo
qui alicuius tēporalis pœnę debitor est, & in eo qui nihil de-
bet soluere pro suo proprio reatu, aut quia nullū habet, sed
est innocēs, aut supra q̄ debet in se exercet vindictā quales
multi repertū sunt sancti, qui minima peccata seuerissime in
se vindicāt, vt asserit Grego. tractās illud. Gaudiū est in cœlis
super vno peccatore & c̄. Et de sancta Paula scribit Hieron.
Adde q̄ luctus & afflictio a sanctis volūtarie assumpta pro
peccatoribus qui ad gratiā non redibūt, reuertitur in sinum
operārium, nec sinit dominus perire labores sanctorū suorū,
sicut sanctus Samuel luget regē Saulē, Hieremias hierusalē.
Paulus inter corinthios eos q̄ peccauerūt & nō egerūt pœ-
nitentiā super immūdiā, & fornicatione sua. Luget & iu-
dæos continuo cordis dolore. Sic quilibet sancti lugent non
modo sua peccata, sed etiā proximorum.

In huiusmodi operibus bonis qui recte iudicat duos valo-
res atq; duas efficacias intuetur citra operātis detrimentū se-
parabiles ipsi operāti quādoq; nō applicabiles, vt virgo sem-
per sancta nullū p̄is lachrymis sui peccati debitū soluit idq;
magno & excellētī dei dono, quod erat innocēs vita, ipsa su-
is eleemosynis orationibus ieiunijs non est assequuta, quod
dicitur date eleemosynā & ecce omnia mūda sunt vobis. Nō
est in ea factū quod dicit Amb. Lachrymę lauāt delictū, qd̄
voce pudor est cōfiteri. Virgo in cœlis operibus suis condi-
gnam mercedē & supra recepit, iuxta primū & substantialē
atq; vt ita dicā per se valorē suorū operū, siue ea præcepti fu-
erint siue supererogationis. Ipsa cum sit mater omnīū regene-
ratorū fratrū vnigeniti sui alterū valorē, siue secūdā efficacīā
secū nō tulit in cœlū quia nō indiguit, & tñ ille valor aliquis
est, & in domo bene ordinata nihil nō habet vsum suū, quē
admo-

admodū in arte, vel natura. Concludo igitur, Deus illa opera
acceptat tanq̄ satisfactiua & illa non indiget, igitur reseruan-
tur in thesauro domini pauperibus filijs & fratribus spiritua-
libus distribuenda. Ipsa virgo beata, si quid pecuniæ non ne-
cessariæ possideret, ad pedes apostolorū poneret indigentibus
eorū arbitrio distribuendū, & ipsa hanc suorum operū
efficaciā perire sinet, credat qui volet, aut potest, in mentem
meam non cadit. Et quēadmodum dictum est de virgine &
operibus eius, ita dicēdum est de alijs sanctis a primo. Abel
iusto vsq̄ ad vltimum electum, pro q̄to voluntarie amplius
afflictionis sustinuerūt, q̄ suorum peccatorum reatus requi-
rebat. Accipe simile de separabilitate huius duplicis efficacie
Lux solis lucet & calefacit. In corporibus caloris incapaci-
bus, vt sunt cœlestia tamen lumen producit, in alijs vt quæ
non sunt peruia tantum calorem, in alijs vtrumq̄. Applica
ad propositum.

Item sint duo admoti martyrio verbi gratia Pau. & Cyp.
alter habet aliquid purgandū, quod falce martyrij auferatur,
quod de Cypri. dicit Aug. alter nihil tale purgandū habet, ex
quo sic argumentor. Vtriusq̄ passio est equalis & alterius
sua vi & efficaciam pœnam peccato debitā soluit, alterius non
quia nihil soluendū habet, ergo q̄tum ad hoc aliquid super-
est quod dominus iubet tanq̄ fragmentum: recolligi ne pe-
reat. Si enī de sanctorum capite capillus non peribit conse-
quens est, q̄ nihil ex fructu operum sit periturum.

Dices fortasse quicquid meritorum habēt sancti venit ex
dei gratia & misericordia, & omnes sancti indigent gratui-
ta remissione peccatorum, ergo nihil eis abundat, quod alijs
communicari possit.

Respondeo si argumentum cōcluderet probaret ex meri-
tis Christi non colligi thesaurū ecclesiæ. Nam quicquid ha-
buit Christus secundū eam partem secundū quam meruit,
mera gratia fuit, vt dicit Aug. xij. de trini. ca. xix. In rebus p-
tēpus ortis illa est summa gratia, q̄ homo in vnitae personę
coniunctus est deo. Sicut igitur gratia vel misericordia nihil
impedit quin Christus omnibus meruerit, & pro omnibus
satisse

fatiffecerit. Sic pariformiter in sanctis in quibus dei dono sunt diuitie spiritus, sicut apostolus scribit ad Corin. In omnibus diuites facti estis. De quibus in euangelio Lucae sic est omnis qui sibi thesaurizat, & non est ante deum diues, & Pe. Interior cordis homo qui est in conspectu dei locuples, & Pau. precipit diuitibus huius seculi, vt sint diuites in operibus bonis, & sicut dicit Beda. Veniale peccatum meritum nec tollit nec diminuit, & Hierony. ij. aduersus pelagianos de Iosophat rege loquens. Ne putemus preteritas iustitias hoc peccato & increpatione prophetica fuisse delatas. Ite infra in quibus isda peccauit & idcirco iustus esse desijt, sed hoc scriptura non loquitur. Non enim in eo quod parua peccauit iustitiae nomen amisit, sed ex eo quod multa bona fecit iusti vocabulum possidet. Non igitur propter venialia peccata, sine quibus haec vita non ducit, & propter quod sancti dicuntur imperfecta habere iustitiam euacuante in sanctis diuitiae interioris hominis, & thesaurum non solum quem sibi in caelo thesaurizauerunt, sed etiam thesaurus qui filijs dicit Pau. patentes debere thesaurizare, hoc est uterque bonorum operum valor manet saluus tam comunicabilis quam incommunicabilis id quod Hiero. ostendit de Dauid, Iosophat, Ezechia, libro supra allegato.

Deinceps videndum est ad quem spectet dicti thesauri dispensatio, & quibus atque pro quibus causis fieri debeat, & occurrat illud Matthaei. xxiiij. Quis putas est fidelis seruus & prudens quem constituit dominus super familiam suam, vt det illis in tempore tritici mensuram.

Hic habes quod seruus fidelis & prudens ponit supra conseruos qui intelliguntur nomine familie, vt sit dispensator, qui dispense eis mensuram tritici. Et attende quod addit ibi in tempore hoc est oportune, ad hoc enim familiae domini sui proponitur, vt illi superintendant, non vt illius domineat. Hoc enim significat nomen episcopi, quod latine significat superintendens. Proponit enim ipse seruus conseruis tanquam economus, aut dispensator vel seruus attrientis, & quis ab initio sicut inquit Hiero. Episcopi & presbyteri indifferenter dicerentur, quod vnum nomen sit aetatis, alterum officij. Vnde & apostolus describens, episcopum sub officij nomine intelligit omnem presbyterum, statim ab episcopo transiens ad dia-

ad diaconos tamē verius arbitror rem ipsam ab initio fuisse
diuersam & episcopi potestatem etiā ordinis fuisse maiorem, id
quod colligitur ex Dionysio, & epistolis beati Ignacii quo-
rum alter Pauli, alter Ioannis euangelistae discipulus fuit quod
pro nunc supponatur.

Verius etiā puto quod iure diuino totius ecclesiae catholice
cura beato Pe. & suis successoribus credita sit, vt omnes gra-
dus & dignitates in corpore ecclesiae decētissimo ordine per
patriarchas, & archiepiscopos, vsque ad vltimū episcopū dispo-
nerentur, saluis vnicuique suis iuribus, quod diu non esset abusus
quē corrigere haberet immediatus superior, de quo etiā hic
nō est locus lauius & exactius tractandi, alias fortasse oportu-
nitate habita lauius disputabitur. Interim teneo id quod sen-
tit Augu. quod Leo primus & doctus & sanctus & Chry-
& magnus Greg. & diuus Bernardus a quibus colūnis quo-
rūlibet argumētis nō facile diuelli possum. Hi omnes sumūt
argumentū eo quod Pe. dictū sit. Tibi dabo clauēs &c. Et ego
pro te rogauī petre, vt nō deficiat fides tua, & quod ei speci-
aliter dictū est. Pascue oues meas quibus locis licet Christus
ecclesiasticā commēdet vnitatem, & in Pe. quēlibet episcopū
instruat, tamē non est visum ociosum quod Christus ad Pe. ser-
monē direxerit, quod & Pe. & ceteri domini apostoli intel-
lexerūt maxime post aduentum spiritus sancti. Hinc venit quod
Pe. in electione Matthiae verbū facit, accepto spiritu primus
prædicat. In concilio apostolorū cōcludit, in cathedra antio-
chie se eleuari permittit, a Pau. hierosolymis visitatur, cū quo
Pau. orbe peragrato diuino iussu cōfert euāgelium, quod præ-
dicabat in gentibus. Id quoque arbitror diuinitus prouisum quod
in eadē vrbē sederint Pe. & Pau. atque eandē sacro cruore se-
dem honorauerūt ne diuisionis spiritus occasionem sumeret
diuidēdi Christi tunicā inconsutile si Pe. & Pau. sederent aut
paterentur locis diuersis. Voluit itaque dominus ecclesiam suam
vnā esse, atque in vno mortali episcopo coniūgi, propter quod
puto diuū Cypri. dicere quod vniuersalis ecclesiae sit vnus epis-
copatus, sed diuersi episcopi. Venias itaque facere cuiuslibet
episcopi est secundū ordinē sibi diuinitus traditū, sed princi-
paliter

paliter eius qui Petri sedem administrat.

Videamus igitur de veniarum vsu recto, & loquamur pro tempore quo canones pœnitētiales sanctorum patrum & sacrorum conciliorum vigeant, quibus tanquam regulis vti tenebantur sacerdotes & episcopi, dum pœnitētes ad pœnitentiā reciperēt salua vnicuiq; episcopo prudēti moderatione & fideli iuxta temporis loci, & personæ conditionē. Primum igitur pertinet ad venias canonū in toto vel in parte relaxatio, quæ cum nihil aliud sit, q̄ quædam dispensatio, & dispensatio nihil sit aliud, q̄ iuris communis, ex causa quo ad aliquem vel aliquos pro loco & tempore relaxatio, potest esse rectus vsus in multis casibus emergentibus, vt verbi gratia, pro salute animæ pœnitentis, sicut de domino scriptum est. Calamum quassatum non confringet, & linum fumigans non extinguet, & apostolus vult Corinthium consolari & cōfirmari ne abundantiori tristitia absorbeat. Hinc dicit Criso. Melius est sacerdotes de misericordia, q̄ de crudelitate iudicari, & q̄ non debet esse tenax dispēsator, cuius dominus est misericors. Secundo quia sicut dicit Augu. xxi. de ciuitate cap. xvi. Paucissimi sunt tantæ felicitatis, vt ab ipsa ineunte adolescentia nulla damnabilia peccata committāt vel in flagitijs, vel in facinoribus, vel in nefarie cuiusquā impietatis errore, sæpe contingebat aliquos rei publicæ in spiritualibus, aut temporalibus necessariis, receptos esse ad pœnitentiā iuxta qualitatem criminis diuturnā, aut quandoq; perpetuam, propter quam arcebantur, aut a militia, aut a matrimonio, aut ab administratione alia ecclesiastica, rationabiliter episcopus poterat tempus a canone diffinitum contrahere. Item, in. cum emergit communis persecutio Christianorum, potest & debet fieri reconciliatio, vt fideles muniti sacramentis paratiores, & instructiores ad nominis Christi confessionem reddantur, vt inquit Cypri. Item tempore cōmunis spiritualis lætitiæ, vt cum dedicatur altare, vel basilica vbi est signū illius dedicationis futurę in generali resu. rectorie illius domus, quæ nunc ex viuis lapidibus edificatur, vt pœnitentes tanq; ad eandem festiuitatem pertinentes aliquid so-

laciꝝ recipere. Item propter aetatem senilem aut iuuenilem aut ratione sexus, aut dignitatis fieri potest poenae canonicae in toto vel in parte commutatio aut relaxatio, & in graui aegritudine, aut mortis periculo poenitentia non est imponenda, sed ut dicit Theodorus quandoq; solum innotescenda, ut amicorum suffragiis curent iuari, qui per seipsos non possunt. Item secundum quantitatem, & feruorem doloris poenitentium breuiari vel extendi debent tempora poenitentiae ut in enchiridio dicit Aug. q; in poenitentia considerari debet magis q̄titas doloris q̄ temporis. Istis vero omnibus celsantibus tenebatur episcopus sequi regulas canonum poenitentialium, ut habetur in cap. Falsas quod est Greg. de poenitentia d. v. Vnde cum Mar. dicat certissimum esse atq; verissimum q; generale concilium sit supra papam, consequenter dicere debuit eum esse subiectum patrum regulis, & generalis concilij canonibus, & per consequens non potuit recte dicere, q; papa possit indifferenter omnes poenas canonicas tollere, & q; nulla ad hoc alia causa requiratur, quam Romani episcopi voluntas.

Secundo potest episcopus poenam deo debitam, quae facta contritione & confessione soluenda restat non ex impositione sacerdotis in parte vel in toto ex rationabili causa condonare, sed non pro arbitrio suo absq; causa rationabili ex parte poenitentis vel boni communis, hoc patet auctoritate apostoli dicitis. Et ego quod donauimus, si quid donauimus propter vos in persona Christi, ut non circumueniamur a sathana, non enim ignoramus cogitationes eius. Hic attende q; multis circumstantiis suam donationem vestit apostolus. In primis dicit propter vos ubi notatur aliorum edificatio, boni communis & diuini honoris promotio. Deinde addit, ut non circumueniamur a sathana, ubi notatur maioris mali euitatio. Postremo cum addit in persona Christi, ubi notatur, q; in Christi virtute & potentia atq; eadem intentione faciat remissionem qua facit Christus. Taliter enim apostolis & eorum successoribus in edificationem, & non destructionem potestas data est ad relaxandum vel commutandum obligationem, quae deo quesita est ex voto, iuramento
vel de

vel delicto, in quo semper debet vigilanter attendere seruis
dispensator duas conditiones quas dominus requirit fide sci-
licet & prudentiam, & nihil agat priuata voluntate alias ineffi-
caciter conabitur, & grauitur offendet. vnde Greg. Si is qui
prelatus est debitori dominico impune dimittit non medio-
criter profecto offendit, qui debita coelestis regis & domini
sua praesumptione resoluit, ea namque, quae in nos committun-
tur facile possumus dimittere, ea vero quae in deum commis-
sa sunt, cum magna discretionem, & non sine poenitentia pos-
sumus relaxare. Vnde miror quid Marti, venerit in mentem
qui cum putet papam indifferenter vel gratis vota posse re-
laxare, ad quae tamen soluenda iure diuino tenentur voten-
tes iuxta illud. Vouete & reddite, & illud. Si quid voueris,
ne moreris reddere, displicet enim deo infidelis, & stulta pro-
missio. Ipse tamen putat impium esse & blasphemum, si quis
dicat quod Episcopus possit obligationem poenae tollere, quae
ex diuina iustitia debetur. Debuisset enim aduertere, quod si in
isto praedudicetur iuri diuino similiter & in illo, & si in illo
non praedudicatur ita nec in isto.

Et per hoc soluitur argumentum, quo argumentantur
quidam, Si papa potest animam liberare a poena in purgato-
rio soluenda, cur non omnes liberat? cum id videatur exige-
re charitas. Similiter enim quaeretur, cur eas dominus de-
us non liberat? Nam quod deus possit dubitare dementis est,
potest & a tormentis aeternis diabolum eripere, sed non vult,
ac sine summe bonitatis, charitatis, & clementiae, detrimento
& praedudicio id non vult, absit enim vt dicamus quod CHRI-
STO clementior fuerit Origenes, qui vsque ad diaboli libe-
rationem diuinam conatus est extrudere clementiam, sacer-
dos igitur maxime niti debet ad CHRISTI simili-
tudinem atque ad diuinum habitum, qui memor suae fra-
gilitatis magis sit ad clementiam propensus, sed secun-
dum regulas diuinitus sibi traditas alias auditurus a do-
mino, quia repulisti scientiam repellam te ne sacerdotio fun-
garis mihi.

Mihi tamen sine praedudicio melioris sententiae probabilius

cc ij

apparet.

apparet hominem mortalem nullam habere potestatem iu-
uandi animas a corpore separatas, nisi per viam supplicatio-
nis orando iudicem, ad cuius tribunal animæ sistuntur, aut
iudici aliquid offerendo per viam recōpensationis, sicut pro
fidelibus defunctis orat ecclesia, & Christo altaris, ieiuniorū,
& eleemosynarum offert sacrificia, quibus certum est pro-
pter vnionem diuini amoris, quo in vno Christi corpore cum
ecclesia militante copulantur, eas iuuari, quādo sic etiam ad
implent fideles viatores legem Christi, alter alterius onera
portantes. Sed per viam potestatis nihil in eas posse videtur
homines, q̄ iudicio eorū per mortem subductę sunt, & cau-
sa earum vocata ad tribunal superius, vbi supplicare vel satis-
factionem offerre potest communis amicus, tam rei q̄ iudi-
cis, sed in arbitrio iudicis crit, an acceptare velit nec ne, vnde
Leo papa epistola, lxxix, loquens de receptis ad poenitentia,
qui reconciliationem morte praeueniunt dicit, Si autem ali-
quis eorum, pro quibus domino supplicamus, quocunq; in-
terceptus obstaculo a munere indulgentiæ presentis excide-
rit, & priusquā ad constituta remedia perueniret tempora-
lem vitam humana conditione finierit, quod manens in cor-
pore non recepit, consequi exutus carne non poterit, nec ne-
cesse est nos eorum qui sic obierint merita actusq; discute-
re, cum dominus deus noster, cutus iudicia nequeunt cōpre-
hendi, quod sacerdotale ministerium implere non potuit sue
iustitiæ referuauerit, ita potestatem suam timeri volēs, vt hic
terror omnibus proffit, & quod quibusdam tepidis & neg-
ligentibus accidit nemo non metuat, Multum enim vile &
necessarium est, vt peccatorū reatus ante vltimum diem sa-
cerdotali supplicatione soluatur.

Hic nota q̄ quous Leo loqui videatur de reatu æternæ dā-
nationis, qui post mortem solui non potest, tamen ratio eius
procedere videtur, de reatu poenæ temporalis, quæ veniali,
aut dimisso mortali remanet soluenda, Vbi fac vim in eo, qđ
dicit priusquam ad constituta remedia perueniret, Remedia
enim auferendi reatus diuinitus constituta, sacramenta sunt,
Baptismus, poenitentia, cōmuniō, extrema vnctio, bona ope-
ra poe

ra poenalia, igitur reatus, qui per remedia hominis ministerio in vita non est ablati, post mortem auferri non potest, etiam si inter diuinitus instituta remedia, donatione ab episcopo factam secundum potestatem sibi traditam in edificationem qua donat vel relaxat deo debita numeremus, eadem videtur esse ratio.

Nota etiam quod addit, non est necesse eorum qui sic obierunt merita actusque discutere, cum dominus deus quod sacerdotale ministerium implere non potuit, suae iustitiae reseruauerit.

Hic habes quod per ministerium sacerdotale in vita non soluitur, censetur diuino iudicio & rigori iustitiae reseruatum.

Dices fortasse nihil praedicti diuinae iustitiae fiet, si Christo ex communi meritorum thesauro satisfiat, nihil enim referre videtur unde fiat solutio modo satisfiat.

Respondet cum thesaurus ille ipsius Christi sit, videndum est, an pro illo quod hic (ubi misericordiae sinus apertus est, & fons patens domui israel) negligenter omissum est, Christus sibi solui velit, aut insolutum accipere pro eo maxime, qui non audiuit suadentem iudicem, ut concordaret cum inimico dum esset in via, cui metuendum est quod sequitur, Ne aduersarius eum tradat iudici, & iudex ministro, & mittatur in carcerem nec sit inde exiturus donec soluat nouissimum quadrantem, & fortasse illi qui de communi pro isto offert Christus dicitur est, Conclufum est in causa, functus officio tuo, si vis hunc iuuare de tuo opus est donec, id quod fecit Gregori. pro Traiano, si vera est narratio.

Pro isto facit quod dicit diuus Cyprianus lib. iij. epistolarum, epistola secunda loquens de lapsis ante mortem confessis & ecclesiae reconciliatis inter cetera dicit, Aliud est ad veniam stare, Aliud ad gloriam peruenire, Aliud est missum in carcerem non exire inde, donec soluat nouissimum quadrantem, Aliud statim fidei & virtutis accipere mercedem, Aliud est pro peccatis longo dolore cruciatum emendari, & purgari diu igne, Aliud est peccata omnia passione purgare, Aliud denique pendere in die iudicii ad sententiam domini, Ali-

ni, Aliud statim a domino coronari.

Hic vides ex gloriosissimi martyris Cypria, sententia ab eis, qui post mortem purgatur exigi vltimum quadrantem atq; eos pendere ad sententiam iudicis, pro qua sententia ad clementiam flectenda pia sanctorum oratio, siue viatorum, siue comprehensorum indubitanter valet, & fidelium viatorum pia opera ad eum finem directa suffragantur eisdem. Et hoc ego arbitror doctores velle dicere cum indulgentias animabus prodesse posse dicunt per modum suffragij, quod salua ecclesiae determinatione dictum sit.

Ut autem videamus qualiter ventum sit vsq; ad thesaurum meritorum Christi & sanctorum per venias communi candum, sine prauidicio melioris sententiae mihi videtur qd sancti patres qui in toto iam orbe diffusa ecclesia multiplicatis peccatis & poenitentibus publice venias dare ceperunt (nam priuatim in singulis episcopalibus ecclesijs iuxta modum in principio dictum ab initio fuisse credendum est.) Primum ad solam poenae canonicae relaxationem aspexerunt, sed postea successu temporum, vt fieri solet cum ipsa res coepit multiplicari, & propterea diligentius ventilari atq; tractari perpenderunt episcopi, & ecclesiastici patres huiusmodi relaxationes non posse publice, & passim frequentari citra ecclesiasticae discipline prauidicium, & citra damnum spirituale animarum, quodq; deo prauidicaretur, si in vim satisfactionis & emendae debita, sine decenti recompensatione laxarentur. Hinc nati sunt canones per concilia generalia, quibus coeretur episcoporum licentia & certus modus ponitur dandi relaxationem poenitentibus. Tunc direxerunt sancti patres oculum, vt prudenter occurrerent his inconuenientibus, vt opera poenalia secundum poenitentiales canones debita, & per sacerdotes receptis ad poenitentiam imposita, in alia opera minus onerosa, aequae tamen vel magis deo grata commutarent, vt si alicui diuiti loco rigorosae poenitentiae aliquot annorum concedatur, vt hospitale pauperum vel infirmorum instituat, monasterium construat, basilicam populo Christiano necessariam vel vtilem erigat, aut
suis

suis facultatibus barbaros a Christianorum oppressione co-
erceat. Tunc enim laxabatur poenae canonica rigor, & illius
dabatur venia, vel indulgentia, eo pacto vt non tantum poe-
na canonica tolleretur, sed etiam domino satisficeret de poe-
na secundum diuinam iustitiam debita, in quo & honori dei,
& communi vtilitati, spiritu i prospiciebatur. Hinc nate vi-
dentur indulgentiae cruciatae et date constructentibus, aut o-
pem ferentibus hospitalibus, fabricis ecclesiarum, & alijs pi-
is locis.

Tandem considerantes anni, iubelei diuinitus in lege ve-
teri ordinati conditiones, & naturam in quo debita laxaban-
tur, seruis libertas reddebat, possessiones & haereditates pri-
us alienate ad suos dominos reuertebantur, absq; condigna
vel equiualentem recompensationem, in quo significabantur ex-
hibita per aduentum Christi in carnem, qui venit predicare
annum acceptabilem domino captiuis redemptionem &c.,
vt ipse testatur Lucae, iij. Attendentes etiam ad sabbata ter-
rae, in quibus sponte nascentia in agris diuinitus iussu diui-
no pauperibus, aduenis, & peregrinis, relinquebantur. Vi-
sum est patribus & pontificibus non esse irrationabile neq;
ociosum, sed diuinis literis consonum, q; in anno benigni-
tatis domini specialis gratia fieret, qua spiritualiter grauati
aere alieno liberarentur, seruis poene libertas redderetur, &
in bonis spiritualibus pauperes de spiritualium diuinitus a-
gris colligerent sponte nascentia, & voluntarie communica-
ta. Hinc nate sunt remissiones anni centesimi aut quinquage-
simi in quibus ex toto orbe terrarum concursus fiebat ad li-
mina Petri & Pau. vbi ex comuni thesauro meritorum Christi
& sanctorum peruentum est vsq; ad plenariam remissionem, quae
quia raro fiebat, & ex causis pijs, res omnibus visa est tolera-
bilis, sed paulatim eo vsq; deuentum est, vt poenitentiales ca-
nones arbitrio sacerdotum relinquerentur, & sic tandem desi-
erunt esse in vsu, sicut & poenitentia solennis, & poenitentia pub-
lica, & nihilominus remansit modus secundum verba, qui ab
initio fuerat in venijs & indulgentijs, vt in eis adhuc dies &
anni numerarentur, quibus alia esset mens & intentio tam co-
cedenti

cedentium q̄ recipientium, vnde non valet consequentia, ve-
nia in initio nihil aliud fuit q̄ p̄enę canonicę relaxatio, ergo
etiã nũc nihil aliud sub noie venię vel indulgētię cõprehēdi-
tur. Sape em̄ remanēt eadē noia rebus mutatis aut augmēta-
tis, sicut hodie in ecclesiasticis constitutionibus, & regulis
aliud significat nomen abbas q̄ tēporibus Hilarionis & An-
thonij, & hodie aliud intelligitur cum dicitur protonotarius
q̄ initio cum tales notarij crearētur. Et iniuria crederetur fie-
ri Imperatori hodie, si nomine imperatoris nihil aliud intelli-
geretur q̄ initio fuit. Quemadmodum igitur in istis aliquid
sub nomine comprehenditur, quod initio sub nomine non
fuit comprehensum vndecunq; hoc factum sit. Ita sub nomi-
ne venię vel indulgentiã aliud intelligi potest q̄ ab initio fu-
it. Quod vel ex eo patet, quia initio p̄nitentes excludebã-
tur a templo, cum peruentum erat ad offertorium, ne vide-
rent oblationem, vt testis est Dionysius. Posteriori vero ata-
te datę sunt veniã a p̄ntificibus & concilijs generalibus, ijs
qui missę interfunt in certis sanctorum solemnitatibus, vt sa-
cramenti, cum dantes & accipientes, non lateret non solere
amplius p̄nitentibus, tot dies vel annos iuxta formam ca-
nonum p̄nitentialium imponi confessis, neq; canones liga-
re eos quibus non fuerint per sacerdotem impositi. Igitur
aliud acceperũt sub nomine venię, quam relaxationem p̄-
nã canonicę, scilicet remissionem p̄nã restantis, peccatis
quo ad culpam & p̄nam æternam deletis, aut communi-
cationem meritorũ Christi & sanctorũ ex cõmuni thesauro;
Quod si dicas & nomen & res ad nimietatē & abusum de-
uoluta sunt. Ex more rerum humanarũ id accidit, neq; est pe-
culiare indulgentijs. Quæcunq; enim vtiliter tradita, aut hu-
manitus inuenta facile labuntur ad excessum, vt experien-
tia notum est, q̄ si quis peritus artifex huic malo possit, &
velit adhibere remediũ, vsum reducat, abusum tollat, idq;
sine p̄iudicio veritatis, omnino enim verissimum est quod
inquit Aristoteles. Sermones veros multum ad vitam con-
ducere, qui vero id non potest melius rem intactã relinquet.

Dices

Dices thesaurus meritorum Christi non est ociosus, sed semper operatur salutem electorum.

Solutio sicut ciuitatis thesaurus non est ociosus, quous non nisi per certas personas pro certis causis, & certo tempore dispensetur. Similiter est de thesauro meritorum Christi, non solum quo ad vim satisfactoriam, sed etiam quantum ad vim qua meruit sua morte omnibus hominibus primam gratiam, & liberationem ab originali, vnde August. in responsione ad quosdam articulos sibi falso impositos capitu. i. dicit quod ad magnitudinem & potentiam precij, & quod ad vnam pertinet causam generis humani, sanguis Christi redemptio est totius mundi, sed qui hoc saeculum sine fide Christi, & sine regenerationis sacramento pertranseunt redemptionis alieni sunt, & infra, cuius mors non impensa est humano generi, vt ad redemptionem eius, etiam qui regenerandi non erant pertinerent, sed ita quod per vnicum exemplum gestum est pro vniuersis, per singulare sacramentum celebraretur in singulis. Poculum quippe immortalitatis, quod confectum est de infirmitate nostra, & virtute diuina, habet quidem in se, vt omnibus prosit, sed si non bibitur, non proficit.

Hic vides quod omnium hominum precium, & medicina non valet, nisi quibus applicatur, quae quidem applicatio fit per homines, & non quoslibet indifferenter, sed certo ordine insignitos, quare similiter dici non potest, quod illud idem precium iam Christo incorporatis per gratiam aliquo alio modo proficiat quibus applicatur, & non alijs. Operatur enim Christi meritum, non solum in sacramento baptismatis, sed etiam in alijs sacramentis. Non est igitur mirabile, si seruus fidelis & prudens huius dominici tritici, quod est a poena in purgatorio sustinenda, aut in praesenti vita redimenda liberatio det conseruis in oportunitate mensuram, & imitetur dominum suum qui turbas refecturus specialiter attendit, quod quidam illorum de longe venerunt, Illi secundum Greg. in ezechielem de longe veniunt, qui multis & magnis peccatis grauati conuertuntur.

Nec est vile vel indignum, si preciosissima mors Christi
temporali

temporalibus poenis detergendis applicetur. Multo enim in
digniora & viliora sunt peccata. Imo nihil vile est nisi pecca-
tum, cui tamen delendo filij dei mors impensa est. Mortuus
est enim propter delicta nostra, & resurrexit propter iustifi-
cationem nostram, q̄ si quis huius remissionis poenę auidus
spirituali quadam avaritia sitiens ad deum fontem vitium q̄
citissime peruenire intendat pro operibus pro quibus venię
conceduntur, nihil detrahare videtur dignitati meriti sui eo
siquidem impellit charitas, qua secundum Augu. primo de
doctrina Christiana, quanto pleniores sumus, tanto hanc pe-
regrinationem tolerabilius ferimus, & ardentius finire cupi-
mus. Vnde mirum est, quare Mar. tantopere stomachetur in
quosdam dicentes venias esse meritorias intelligētes hoc de
opere bono, pro quo veniæ dantur, cum ipse Marti. sibi per-
mittat vt excommunicationem iniustam pulcherrimum me-
ritum liceat appellare, cum tamen iniustam sententiã ferēs
peccet, & is in quem fertur sola patientia iniustæ lętionis me-
reatur. In veniis autem fidelis & prudens dispensator mere-
tur, & qui recipit opere pro quo dantur etiam meretur.

Impressum Antuerpię per Michaelē Hillenū
Sub intersignio Rapi. Anno M, D, XXI.
viiij, die Maij,

*Annumeror Bibliothecę Fratrum Capucinarū
Paderborne . . .*